

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

L. A. GEELHOED

esitatud 24. veebruaril 2005¹

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas kohtuasjas tõstatatakse küsimus, kuidas tuleks tõlgendada ja kohaldada määruste nr 1408/71 ja nr 574/72² kolli-siooninorme peretoetuste maksmise päde-vuse määramisel töökohajärgsele liikmesrii-gile või elukohajärgsele liikmesriigile olukor-ras, kus isik töötab ühes liikmesriigis (Austrias), kuid elab koos abikaasa või elukaaslase ja lastega teises liikmesriigis (Saksamaal), kus abikaasa või elukaaslane töötab. Sama küsimust käsitletakse kohtuasjas C-153/03: Weide,³ mis puudutab sarnast pädevuste konflikti Luksemburgi kui töökohajärgse liikmesriigi ja jälle Saksamaa kui elukohajärgse liikmesriigi vahel. Kohtu-jurist J. Kokott esitas oma ettepaneku kõne-aluses kohtuasjas 15. juulil 2004.⁴

II. Õiguslik raamistik

2. Ühenduse õiguse asjakohased sätted on järgmised:

Määruse nr 1408/71 artikkel 13

„1. Isikud, kelle suhtes kohaldatakse käes-olevat määrust, alluvad üksnes ühe liikmes-riigi õigusaktidele, arvestades artikleid 14c ja 14f. Kõnealused õigusaktid määratakse kind-laks vastavalt käesoleva jaotise sätetele.

1 — Algneel: inglise.

2 — Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrus (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse pii-res liikuvate töötajate ja nende pere liikmete suhtes (EÜT L 149, lk 2; ELT eriväljaanne 05/01, lk 35), muudetud ja ajakohastatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2001. aasta määrusega (EÜ) nr 1386/2001 (EÜT L 187, lk 1; ELT eriväljaanne 95/04, lk 129; edaspidi „määrus nr 1408/71“) ja nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määrus (EMÜ) nr 574/72, millega määratakse kindlaks määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse pii-res liikuvate töötajate ja nende pere liikmete suhtes rakenda-mise kord (EÜT L 74, lk 1; ELT eriväljaanne 05/01, lk 83), muudetud ja ajakohastatud määrusega nr 1386/2001 (edaspidi „määrus nr 574/72“).

3 — 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-153/03: Weide (EKL 2005, lk I-6017).

4 — Ettepanek on kättesaadav Interneti-aadressil www.curia.eu.int

2. Arvestades artikleid 14–17:

- a) liikmesriigi territooriumil töötava isiku suhtes kehtivad selle riigi õigusaktid, seda ka juhul, kui ta elab teise liikmes-riigi territooriumil või kui tema tööand-

jaks oleva ettevõtja või isiku registrisse kantud asukoht või peamine tegevuskoht asub teise liikmesriigi territooriumil;

ja 74 alusel peatatakse esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktide alusel makstava summa ulatuses.

[....]"

[....]".

Määruse nr 1408/71 artikkel 73

Määruse nr 574/72 artikkel 10

„Töötajal või füüsilisest isikust ettevõtjal, kelle suhtes kohaldatakse mõne liikmesriigi õigusakte, on õigus saada esimesena nimetatud liikmesriigi õigusaktide kohast perehüvitist oma pereliikmetele, kes elavad mõne teise liikmesriigi territooriumil, nii nagu elaksid nad esimesena nimetatud riigi territooriumil ning arvestades VI lisa sätteid.”

„1. a) Liikmesriigi õigusaktide alusel tekkinud õigus perehüvitisele või peretoetusele, mis ei ole seotud sotsiaalkindlustuse, töötamise või ettevõtlusega, peatatakse nende hüvitiste ulatuses, mis on samaaegselt samale pereliikmele kohaldatavad üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktide või määruse artiklite 73, 74, 77 või 78 alusel.

Määruse nr 1408/71 artikkel 76

„1. Kui samaaegselt samale pereliikmele tema kutse- või äritegevuse tõttu makstakse perehüvitist pereliikmete elukohajärgse liikmesriigi territooriumil kehtivate õigusaktide alusel, siis õigus saada teise liikmesriigi õigusaktide kohast perehüvitist artiklite 73

b) Kui aga kutse- või äritegevusega tegeletakse esimese liikmesriigi territooriumil:

i) kui perehüvitiseks õigustatud või seda saavale isikule makstakse hüvitist üksnes teise liikmesriigi siseriiklike õigusaktide või määruse artiklite 73 või 74 alusel, siis üksnes selle teise liikmesriigi siseriiklikest õigusaktidest või nimetatud artiklitest tulenev õigus perehüvitisele peatatakse pereliikme elukohajärgse liikmesriigi õigusaktidega ette nähtud perehüvitise summa ulatuses. Hüvitised maksab liikmesriik, kelle territooriumil pereliige elab;

(ii) [...]”.

puhkust kolmeks ja pooleks kuuks (C. Dodl) ja peaaegu kaheks aastaks (P. Oberhollenzer). Sel ajal oli nende töösuhe peatunud.

4. Mõlemad hagejad taotlesid Saksamaal riiklikku lapsekasvatustoetust (*Bundeserziehungsgeld*). Saksamaa ametiasutused jätsid taotlused rahuldamata põhjendusel, et nende arvates kuulusid kõnealused toetused Austria kui töökohajärgse liikmesriigi pädevusse. C. Dodli puhul oli lisaks ületatud kõnealuse toetuse puhul Saksa õigusaktidega lubatud sissetuleku ülemmäära. Seejärel üritasid hagejad saada lapsehooldustoetust (*Kinderbetreuungsgeld*) Austrias. Kuid need taotlused jäeti samuti rahuldamata. Kohaldades määruse nr 1408/71 artikleid 73, 75 ja 76 koostoimes määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punktiga b, leidis pädev asutus Tiroler Gebietskrankenkasse, et kõnealuseid toetusi peaks maksma eelkõige elukohajärgne liikmesriik.

III. Asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimused

3. C. Dodl ja P. Oberhollenzer (edaspidi „hagejad”) on Austria kodanikud, kes töötavad Austrias, kuid elavad Saksamaal, üks abikaasa ja teine elukaaslasega, kes mõlemad on Saksamaa kodanikud. Pärast poegade sündi võtsid hagejad palgata lapsehooldus-

5. Hagejad esitasid nimetatud otsuste peale kaebuse Landesgericht Innsbruckile. Leides, et juhul, kui lapse vanemad töötavad erinevates liikmesriikides, on perehüvitise maksamine lapse alalise elukoha riigi kohustus, jättis kõnealune kohus hagejate esitatud nõuded rahuldamata. Austrias oli neil õigus saada ainult Austria ja Saksa hüvitise summade vahe, kui viimane on väiksem. Nimetatud otsuse peale esitasid hagejad Oberlan-

desgericht Innsbruckile apellatsioonkaebuse, väites, et kuna hüvitise eesmärk on tagada sissetulek neile vanematele, kelle kutsetegevus on peatunud seoses lapse kasvatamisele kuuluva ajaga, siis on asjaomase perehüvitise maksmine töökohajärgse liikmesriigi kohustus.

- 2) Kui vastus esimesele küsimusele on jäatav:

Kas töökohajärgne riik on kohustatud hüvitist maksuma isegi sellisel juhul, kui töötaja ja tema pereliikmed, kes võiksid saada sellist perehüvitist nagu Austria lapsehooldustoetus, ei ole töökohajärgses riigis elanud eelkõige palgata lapsehoolduspuhkuse ajal?"

6. Oberlandesgericht Innsbruck otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohutule järgmised kaks eelotsuse küsimust EÜ asutamislepingu artikli 234 alusel:

7. Kirjalikud märkused esitasid Tiroler Gebietskrankenkasse (põhikohtuasja kostja), Austria, Saksamaa ja Soome valitsus ning komisjon. Austria ja Saksamaa valitsus ning komisjon esitasid täiendavad märkused 14. detsembri 2004. aasta kohtuistungil.

„1) Kas nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes artiklit 73 koostaines [sama] määruse artikliga 13 (muudetud) tuleb tõlgendada selliselt, et seda kohaldatakse isegi nendele töötajatele, kelle töösuhe küll jätkub, kuid ei sisalda töö tegemise ega töö eest tasu maksmise kohustust (palgata lapsehoolduspuhkus) ega mingeid sotsiaalkindlustuskohustusi siseriiklike õigusaktide alusel?

8. Enne kohtuistungit palus Euroopa Kohus Saksamaa valitsusel selgitada peretoetuse (*Kindergeld*) olemust, mis vastab Austria perehüvitisele, mida saavad vastavalt hagejate abikaasa ja elukaaslane, ning selgitada, milline on nende erinevus Saksa lapsekasvatustoetusest (*Bundeserziehungsgeld*). Teave esitati Euroopa Kohtule 5. novembril 2004. Oma vastuses selgitas Saksamaa valitsus, et *Kindergeld*'i ja *Bundeserziehungsgeld*'i erinevus seisneb nende maksmise meetodis,

ülesehituses ja määramise tingimustes. Käesoleva menetluse põhjal on selge ja seda ei ole ükski menetlusosaline ka vaidlustanud, et nii kõnealused toetused kui ka Austria *Kinderbetreuungsgeld* on perehüvitised määruse nr 1408/71 artikli 4 lõike 1 punkti h tähenduses, nagu seda on tõlgendanud Euroopa Kohus.⁵

IV. Vastused eelotsuse küsimustele

A. Esimene eelotsuse küsimus

9. Esimeses küsimuses küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt seda, kas teatavaks ajaks palgata lapsehoolduspuhku-sele jäänud töötaja, kelle töösuhe ei muutu, kuigi töö tegemise ja töö eest tasu maksmise vastastikused kohustused on peatunud, ja kes siseriikliku õiguse kohaselt ei pea sotsiaalkindlustusmaksleid tasuma, säilitab töötaja staatuse määruse nr 1408/71 artikli 73 tähenduses.

10. Kõik menetlusosalised nõustuvad, et sellele küsimusele tuleks vastata jaatavalt.

11. Küsimusele vastates tuleks rõhutada, et vastavalt määruse nr 1408/71 artiklile 2 kohaldatakse määruse sätteid muu hulgas isikute suhtes, kelle suhtes kehtivad või on kehtinud ühe või mitme liikmesriigi õigusaktid ning kes on mõne liikmesriigi kodanikud. Mõiste „töötaja” on määratletud määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a ja sellega tähistatakse kõiki isikuid, kes on riskide vastu kindlustatud mõne kõnealuses sättes mainitud sotsiaalkindlustusskeemiga selles sättes ette nähtud tingimustel.⁶ Nagu Euroopa Kohus on leidnud, tähendab see, et isikul on töötaja staatus määruse nr 1408/71 tähenduses, kui ta on määruse nr 1408/71 artikli 1 punktis a nimetatud üldise või spetsiaalse sotsiaalkindlustusskeemi alusel vabatahtlikult või kohustuslikult kindlustatud kas või ühe riski suhtes, olenemata töösuhte olemasolust.⁷

12. Seega, kohtupraktika kohaselt ei määra seda, kas isik kuulub määruse nr 1408/71

5 — Vt 10. oktoobri 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-245/94 ja C-312/94: Hoever ja Zachow (EKL 1996, lk I-4895, punktid 23–27) ja 5. veebruari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-255/99: Humer (EKL 2002, lk I-1205, punktid 31 ja 32).

6 — 3. mai 1990. aasta otsus kohtuasjas C-2/89: Kits van Heijningen (EKL 1990, lk I-1755, punkt 9) ja 30. jaanuari 1997. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-4/95 ja C-5/95: Stöber ja Piosa Pereira (EKL 1997, lk I-511, punkt 27).

7 — 12. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-85/96: Martinez Sala (EKL 1998, lk I-2691, punkt 36) ja 11. juuni 1998. aasta otsus kohtuasjas C-275/96: Kuusijärvi (EKL 1998, lk I-3419, punkt 21).

kohaldamisalasse, mitte töösuhte staatus, vaid isiku kindlustatus riskide vastu kõnealuse määruse artikli 1 punktis a nimetatud sotsiaalkindlustuskeemi alusel. Seetõttu ei saa üksnes töösuhtest tulenevate põhikohustuste määratud ajaks peatumine jätta töötajat ilma töötaja staatusest määruse nr 1408/71 artikli 73 tähenduses.

asjaomase isiku töötaja staatuse alusel või saab arvesse võtta ka tema perekondlikke asjaolusid? Nagu järgnevast menetlusosaliste märkuste kokkuvõttest nähtub, võib kõnealuse probleemi lahendamisel järgida erinevaid käsitlusviise.

1. Menetlusosaliste märkused

13. Seepärast on vastus esimesele küsimusele, et määruse (EMÜ) nr 1408/71 artikli 73 koostoimes sama määruse artikliga 13 laieneb töötajatele, kelle töösuhe jätkub, kuid palgata lapsehoolduspuhkuse tõttu ei sisalda töö tegemise ega töö eest tasu maksmise kohustust ega mingeid sotsiaalkindlustuskohustusi siseriiklike õigusaktide alusel.

B. Teine eelotsuse küsimus

14. Teine eelotsuse küsimus, mille Oberlandesgericht Innsbruck esitas Euroopa Kohule, on seotud liikmesriikide perehüvitise maksmise pädevuse jagunemisega liikmesriikide vahel olukorras, kus ühenduse töötaja töötab ühes liikmesriigis, kuid elab koos abikaasa või elukaaslase ja lapse või lastega teises liikmesriigis. Kas esmajärjekorras kohustatud liikmesriik määratakse ainult

15. Tiroler Gebietskrankenkasse ja Austria valitsus asuvad seisukohale, et olukorras, kus mõlemad vanemad töötavad erinevates liikmesriikides ja neil on mõlemas riigis õigus saada perehüvitist, peaks määratlemisel, milline liikmesriik on eelkõige kohustatud perehüvitist maksuma, olema otsustav see, millise kohaga on seotud pere peamised huvid. Siinkohal viidatakse Euroopa Kohtu otsusele Hoever ja Zachow,⁸ milles leiti, et sellises olukorras tuleks perekonda käsitleda tervikuna. Kuigi tunnustades seda, et hagejad on töötajad määruse nr 1408/71 artikli 73 tähenduses ja seetõttu peaks kohustus lasuma töökohajärgsel liikmesriigil, rõhutab Euroopa Kohus, et ainult nende olukorra arvesse võtmine ei ole õige. Kui nn ühe liikmesriigi õigusaktide kohaldamise põhimõtte kohaselt on õigus saada ühte perehüvitist lapse kohta, tuleks vältida hüvitiste kumuleerumist. Seoses sellega on määruse nr 1408/71 artiklis 76 ja määruse nr 574/72 artiklis 10 sätestatud, et kui kutsetegevusega tegeletakse elukohajärgses liikmesriigis, pea-

8 — Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Hoever ja Zachow, punkt 37.

tatakse töökohajärgses liikmesriigis hüvitise maksmine esimesena nimetatud liikmesriigis makstava hüvitise ulatuses. Kui nimetatud hüvitis on väiksem kui töökohajärgses liikmesriigis makstav hüvitis, on viimane kohustatud maksuma juurde tema poolt makstavast hüvitisest puuduoleva summa. Selline lahendus on asjaomaste isikute parimates huvides, sest see tagab neile kõrgeima hüvitise ja aitab seega saavutada määruste eesmärki soodustada töötajate liikumist. Seetõttu on Euroopa Kohtu arvates eelkõige Saksamaa kui elukohajärgne liikmesriik kohustatud maksuma kõnealuseid perehüvitisi.

16. Saksamaa valitsus jääb aga vastupidi arvamuse juurde, et määruse nr 1408/71 artiklitest 13 ja 73 tuleneb, et kuna hagejad töötavad Austrias, on neil õigus saada perehüvitist nimetatud riigis. Kõnealune hüvitis on ette nähtud, et tagada sissetulek vanemale, kelle kutsetegevus on peatunud seoses lapse kasvatamisega. Määrus nr 1408/71 ei anna alust perekondlike asjaolude arvesse võtmiseks. Saksamaa valitsus märgib, et kohtuasi Hoyer ja Zachow käsitles eriolukorda ja et nimetatud kohtuotsuses sedastatud põhimõte on kohaldatav ainult olukorras, kus asjaomastel isikutel ei ole õigust saada perehüvitist töökohajärgses

liikmesriigis, kuna nad on kasutanud õigust vabalt liikuda. Lisaks ei saa määruse nr 1408/71 artiklit 76 käesolevas asjas kohaldada seetõttu, et hagejate elukaaslased ei vasta Saksa õiguses sätestatud kõnealuse hüvitise saamise tingimustele. Soome valitsus nõustub, et käesoleval juhul on hüvitist kohustatud maksuma töökohajärgne liikmesriik. Elukohajärgne liikmesriik on selleks kohustatud ainult juhul, kui ei ole võimalik kohaldada töökohajärgse liikmesriigi õigust. Tä lisab siiski, et õiguste kumuleerumise korral tuleb kohustatud liikmesriik määrata määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i alusel.

17. Komisjon toetab tegelikult mõlemat seisukohta. Käesolevas kohtuasjas esitatud kirjalikes märkustes viitab ta asjaolule, et kohtuasjas Weide⁹ oli ta väitnud, et vastavalt määruse nr 574/72 artikli 10 lõikele 1 tuleks perehüvitiste maksmise pädevuse määramisel kasutada pigem „perekeskset käsitlusviisi”, mida kohus kohaldas kohtuasjas Hoyer ja Zachow, mitte „isikukeskset käsitlusviisi”. Kõnealuse kohtuasja asjaoludel, mis on samad nagu käesolevas kohtuasjas, oleks maksmise kohustus lasunud esmajärjekorras elukohajärgsel liikmesriigil. Käesolevas kohtuasjas viitab komisjon esmalt sellele, et ta kasutas võimalust läbi vaadata „perekeskne

9 — Eespool 3. joonealuses märkuses viidatud.

käsitlusviis", mida ta oli toetanud kohtuasjas Weide. Oma kirjalikes märkustes väidab ta, et kõnealust käsitlusviisi ei tohiks kohaldada üldiselt, vaid nagu kohtuasjas Hoever ja Zachow ainult olukorras, kus asjaomastel isikutel oli oht kaotada õigus perehüvitisele pärast seda, kui nad olid kasutanud õigust vabalt liikuda. Kuna töökohajärgse liikmesriigi vastutuse põhimõte on määruste nr 1408/71 ja nr 574/72 aluspõhimõte, siis tuleb teisi lahendusi otsida ainult juhul, kui selle põhimõtte kohaldamisel oleksid vastuvõetamatud tagajärjed, eelkõige perehüvitise saamise õigusest ilma jäämine. Kohtuistungil muutis komisjon aga veel kord oma seisukohta. Viidates Euroopa Kohtu otsustele kohtuasjas *McMenamin*¹⁰ ning kohtuasjas Hoever ja Zachow ning kohtujurist J. Kokotti arvamusele kohtuasjas Weide, märgib komisjon, et pärast täiendavat põhjalikku sisearutelu on ta arvamusel, et selle kindlaks määramisel, milline liikmesriik peaks eelkõige maksma perehüvitist, tuleks kohaldada „perekeskset käsitlusviisi”. Käesoleva kohtuasjaga sarnasel juhul, kui üks abikaasa töötab elukohajärgses liikmesriigis ja ilmselt on peresidemed tugevamad selles riigis, kuulub asjaomase perehüvitise maksmise pädevus eelkõige nimetatud riigile kooskõlas määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunktiga i.

2. Hinnang

18. Menetlusosaliste märkustest ilmneb, et piisavalt segadust on tekitanud sotsiaalkindlustust käsitlevate määruste sätete nõuetekohane tõlgendamine ja kohaldamine eesmärgiga määrata töökohajärgse liikmesriigi ja elukohajärgse liikmesriigi perehüvitiste maksmise pädevus olukorras, kus lapse vanemad töötavad kahes erinevas liikmesriigis, kuid elavad koos ühes neist liikmesriikidest. Seda kinnitab nimetatud sätete risti vastupidine tõlgendamine kahe asjaomase liikmesriigi poolt ning sellele viitab ka komisjoni kõikuv seisukoht kõnealuses küsimuses.

19. Seni aga on hagejad kahe asjaomase liikmesriigi vahelise negatiivse pädevuse konflikti ohvrid. Teisalt järgib elukohajärgne liikmesriik (Saksamaa) kõnealuste sätete tõlgendamisel „isikukeskset käsitlusviisi”, mille kohaselt on hüvitist kohustatud maksma töökohajärgne liikmesriik. Hagejate töökohajärgne liikmesriik (Austria) aga kohaldab „perekeskset käsitlusviisi”, mille kohaselt on hüvitist kohustatud maksma elukohajärgne liikmesriik. Et vältida sellist olukorda, on vajalik ühtne ja ühetaoline käsitlusviis kõnealuste sätete tõlgendamiseks. Kui esmapilgul tundub, et kumbki neist ei ole õige, tuleks minu arvates leida käsitlusviis, mis on kõnealuse kohtuasja asjaolude puhul kõige sobivam.

10 — 9. detsembri 1992. aasta otsus kohtuasjas C-119/91: *McMenamin* (EKL 1992, lk I-6393).

20. Esiteks tuleks korrata asjaomaste sätete olemust, et tuvastada õiguslik probleem. Kuigi nimetatud sätetes ei viidata sõnaselgelt töökohajärgsele ja elukohajärgsele liikmesriigile, teen seda esituse lihtsustamiseks.

21. Sotsiaalkindlustushüvitiste maksmise kohustuse määramise põhinorm on sätestatud määruse nr 1408/71 artiklis 13, mille esimeses lõigus on kokkuvõetuna sätestatud, et ühenduse töötajad¹¹ alluvad üksnes ühe liikmesriigi õigusaktidele ja teises lõigus on sätestatud, et see riik on *töökohajärgne* liikmesriik, seda ka juhul, kui isik elab teise liikmesriigi territooriumil. Määruse nr 1408/71 artikkel 73 laiendab nimetatud põhimõtet teises liikmesriigis elavate pereliikmete õigusele saada perehüvitist. Neid tuleb kohelda nii, nagu nad elaksid töökohajärgses liikmesriigis.

22. Seejärel on määrustes nr 1408/71 ja 574/72 sätestatud erinevad olukorrad, kus sama pereliikmega seotud perehüvitise saamise õigus tekib nii töökohajärgses kui ka elukohajärgses liikmesriigis. Kõnealuste sätete eesmärk on hüvitiste kattumise välti-

miseks tuvastada, kumb kahest liikmesriigist peab eelkõige maksma asjaomast hüvitist.

23. Esimese olukorra puhul kohaldatakse määruse nr 1408/71 artiklit 76. Nimetatud säte käsitleb olukorda, kui „kutse- või äritegevuse tõttu” makstakse perehüvitist elukohajärgses liikmesriigis kehtivate õigusaktide alusel. Sellisel juhul peatub töökohajärgse liikmesriigi õigusnormidest tulenev õigus saada perehüvitist elukohajärgses liikmesriigis makstava hüvitise ulatuses. See tähendab, et töökohajärgne liikmesriik peab juurde maksma enda poolt makstava hüvitise ja elukohajärgses riigis makstava hüvitise vahe, kui viimases on hüvitis väiksem. Seetõttu on nimetatud olukorras kohustatud hüvitist maksma eelkõige *elukohajärgne* liikmesriik.

24. Teist olukorda iseloomustab asjaolu, et õigus perehüvitisele elukohajärgses liikmesriigis ei sõltu sotsiaalkindlustuse või töötamise tingimustest, mis eristab seda määruse nr 1408/71 artiklis 76 ette nähtud olukorrast. Siin eeldatakse, et elukohajärgses liikmesriigis töösuhe puudub. Sellises olukorras peatatakse vastavalt määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punktile a õigus saada elukohajärgselt liikmesriigilt hüvitist töökohajärgses liikmesriigis sama pereliikme eest makstava hüvitise kasuks viimase summa ulatuses. Sellisel juhul

11 — Siin kasutatud mõiste „töötaja” tähistamiseks vastavalt määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti a määratlusele.

on hüvitise maksmine eelkõige *töökohajärgses* liikmesriigi kohustus.

peetavate laste ja orbudega, mis käesolevas kohtuasjas ilmselt ei ole asjakohane.

25. Ka kolmandas olukorras ei sõltu elukohajärgses liikmesriigis hüvitise maksmine sotsiaalkindlustuse tingimustest või töökoha olemasolust. Erinevalt teisest olukorrast tegeleb kõnealusel juhul „kutse- või äritegevusega” elukohajärgses liikmesriigis „perehüvitise saamiseks õigustatud või seda saav isik”¹². Vastavalt määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunktile i muudab elukohajärgses liikmesriigis toimuv majandustegevus asjaomaste liikmesriikide prioriteetsust: õigus saada perehüvitist töökohajärgses liikmesriigis peatatakse *elukohajärgses* liikmesriigis makstava hüvitise ulatuses.

27. Enne kui jätkata analüüsi, tuleb kõigepealt eelotsusetaotluses kirjeldatud asjaolude põhjal selgitada, millised nimetatud sätetest on kohaldatavad kõnealusel kohtuasjas. Teises küsimuses ei täpsustata, millist eespool nimetatud sätetest peab Oberlandesgericht Innsbruck kohaldatavaks, kuigi esimene eelotsuse küsimus on seotud määruse nr 1408/71 artikliga 73. Võttes arvesse asjaolu, et hagejate abikaasa ja elukaaslane töötavad elukohajärgses liikmesriigis Saksamaal, samas kui hagejad ise töötavad Austrias ja nende töösuhe jätkub palgata lapsehoolduspuhkuse ajal, on selge, et kohaldatav säte on määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkt i. Vastus tuleb leida küsimusele, kas asjaomaste liikmesriikide prioriteetsuse määramiseks perehüvitiste maksmisel peab elukohajärgses liikmesriigis kutse- või äritegevusega tegelema asjaomane ühenduse töötaja või võib selleks olla ka tema abikaasa või elukaaslane.

26. Määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkt ii käsitleb neljandat olukorda, mis on seotud pensionäride ülal-

28. Euroopa Kohus on kohtuotsuses McMennamin seda küsimust juba tegelikult käsitlenud.¹³ Kõnealusel kohtuasjas käsitleb olukorda, mis sarnanes käesoleva juhtumi põhikohtuasja faktilistele asjaoludele. Piirialatöötajal, kellel oli õigus saada perehüvitist töökoha-

¹² — Inglisekeelses versioonis kasutatakse segadusajavalt fraasi „to the person”, lõhkudes sellega seose isiku ja „kutse- või äritegevusega tegelemise” vahel. Teistest keeleversioonidest aga ilmneb, et mõeldud on „by the person”. Ka Euroopa Kohus kasutab fraasi „by the person”, vt eespool 10. joonealusel märkuses viidatud kohtuasi C-119/91, punkt 19.

¹³ — Eespool 10. joonealusel märkuses viidatud kohtuasi C-119/91.

järgselt liikmesriigilt (Ühendkuningriik), oli õigus saada ka toetust, mida maksti elukohajärgses riigis (Iirimaa), mille territooriumil töötas ainult tema abikaasa. Olles esmalt kindlaks teinud, et määruse nr 1408/71 artikkel 13 ei välista, et teatud hüvitiste maksmist reguleerivad kõnealuse määruse täpsemad normid, uuris Euroopa Kohus, „kas määruse nr 1408/71 artikli 73 tähenduses peretoetuse saamiseks õigustatud isiku abikaasa kutse- või äritegevus elukohajärgses liikmesriigis peatab artiklis 73 ettenähtud õiguse isegi juhul, kui abikaasa ei ole elukohajärgse riigi õigusaktide kohaselt perehüvitise või -toetuse saamiseks õigustatud või seda saav isik määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i tähenduse”.¹⁴ Olles analüüsinud kõnealuse sätte sõnastuse loogikat, mille eesmärk on „laiendada, mitte piirata juhtumeid, mille puhul määruse nr 1408/71 artiklis 73 ette nähtud hüvitiste maksmine peatatakse”,¹⁵ jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et „kui laste eest hoolitsev isik tegeleb laste elukohariigi territooriumil kutse- või äritegevusega, peatatakse vastavalt artiklile 73 toetuste maksmine töökohajärgses riigis”.¹⁶

29. Teisisõnu, kui lapse üks vanem on töösuhtes perekonna elukohajärgses liikmesriigis või tegeleb seal kutse- või äritegevusega,

oli see, et eelkõige elukohajärgne liikmesriik kohustatud perehüvitisi maksma. Sellisele otsusele jõudes ei eristanud Euroopa Kohus piirialatöötajat ja tema abikaasat või elukaaslast määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i tähenduses. Seega toetas Euroopa Kohus kõnealuse sätte tõlgendamisel ja kohaldamisel selgelt „perekeskset käsitlusviisi”.

30. Euroopa Kohus väljendas end selgemalt kohtuasjas Hoever ja Zachow, kus ta märkis, et „perehüvitisi ei saa juba nende laadist lähtuvalt käsitleda kui õigusi, mis kuuluvad üksikisikule sõltumatult tema perekondlikust olukorrast”. Kuna hüvitise, näiteks Saksa lapsekasvatustoetuse maksmise eesmärk on pere kulude katmine, ei ole oluline, kumb vanematest hüvitist saab”.¹⁷ Kuigi Saksamaa valitsus soovib kõnealust juhtumit käesolevast eristada, kuna asjaolud olid teistsugused, on selge, et Euroopa Kohtu sedastust kohtuasjas Hoever ja Zachow tuleb pidada üldisemaks juhtnööriks perehüvitiste maksmise kohustuse määramist käsitlevate sätete tõlgendamisel. Seda kinnitab Euroopa Kohtu hilisem otsus kohtuasjas Humer,¹⁸ kus ta kordas nimetatud kaalutlust veel teistsugustel faktilistel asjaoludel.

14 — Kohtuotsus, punkt 16.

15 — Kohtuotsus, punkt 23.

16 — Kohtuotsus, punkt 25.

17 — Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Hoever ja Zachow, punkt 37.

18 — Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Humer, punkt 50.

31. Sisulisest küljest on perekondlike asjaolude arvessevõtmine perehüvitiste maksmise kohustuse määramisel täielikult kooskõlas hüvitise laadi ja eesmärgiga, mis ei ole vähemalt mitte esmajoones seotud töötamisega. Seega on Euroopa Kohus selgitanud, et kui perehüvitiste eesmärk on määruse nr 1408/71 artikli 1 punkti u alapunkti i kohaselt perekonna kulude katmine, tuleb seda mõista nii, et hüvitis on „riigi panus perekonna eelarvesse laste ülalpidamisest [...] tuleneva rahalise koormuse leevendamiseks”.¹⁹ Seega on lapsekasvatustoetused mõeldud selleks, et „võimaldada ühel vanemal pühenduda väikelapse kasvatamisele ja eriti selleks, et tasustada lapse kasvatamise teenust, katta muud lapse eest hoolitsemise ja tema kasvatamise kulud ja vastavalt asjaoludele leevendada täistööajaga tööga teenitud sissetulekust loobumise tulenevat rahaliselt ebasoodsat olukorda”.²⁰ Kuigi viimati nimetatud eesmärk hõlmab palgata lapsehoolduspuhkuse tõttu saamata jäänud tulu hüvitamist, ei piisa minu arvates sellest, et nõustuda, et kõnealused hüvitised on seotud töötamisega, eriti kuna võib eeldada, et puudub seos hüvitise ja asjaomase töötaja varasemate sissetulekute vahel.

kahekordset hüvitist, kui elukohajärgses liikmesriigis töötaval abikaasal või elukaaslasel on õigus hüvitist saada, mis oleks vastuolus määruste nr 1408/71 ja nr 574/72 nende sätetega, mille eesmärk on vältida hüvitiste kattumist.

33. Lõpetuseks tuleb rõhutada, et kohustuse panemine elukohajärgsele liikmesriigile ei mõjuta kuidagi asjaomase perehüvitise saajate ainelisi huvisid, kui hüvitis on väiksem kui töökohajärgses liikmesriigis makstav hüvitis. Sellisel juhul on töökohajärgne liikmesriik kohustatud maksma nii palju, et hüvitis oleks sama suur kui tema poolt makstav hüvitis. Neile on alati tagatud kas elukohajärgse või töökohajärgse liikmesriigi hüvitise määr, olenevalt sellest, kumb on kõrgem. See iseenesest väljendab üldisemat põhimõtet, et isikuid, kes on kasutanud liikumisvabadust, ei peaks selle tulemusel kohtlema halvemini, kui siis, kui nad seda õigust kasutanud ei oleks.²¹

32. Märkisin täiendavalt, et kui määruse nr 574/72 artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i tõlgendamisel kasutada „isikukesket käsitlusviisi”, saaks pere teoreetiliselt

34. Seetõttu tuleb otsustada, et olukorras, kus isik töötab ühes liikmesriigis, kuid elab koos abikaasa või elukaaslasega teises liikmesriigis, kus abikaasal või elukaaslasel on tasustatav töökoht, peab perehüvitist maksma eelkõige elukohajärgne liikmesriik.

19 — 15. märtsi 2001. aasta otsus kohtuasjas C-85/99: Offermanns (EKL 2001, lk I-2261, punkt 419).

20 — Eelmises joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Offermanns, punkt 39.

21 — Vt nt eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Hoever ja Zachow, punkt 36, ja 11. juuli 2002. aasta otsus kohtuasjas C-224/98: D'Hoop (EKL 2002, lk I-6191, punkt 30).

V. Ettepanek

35. Tuginedes eelnevale, teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Oberlandesgericht Innsbrucki poolt EÜ asutamislepingu artikli 234 alusel esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, artikkel 73 koostoimes sama määruse artikliga 13, laieneb töötajatele, kelle töösuhe küll jätkub, kuid palgata lapsehoolduspuhkuse tõttu ei sisalda töö tegemise ja töö eest tasu maksmise kohustust ega sotsiaalkindlustuskohustusi siseriiklike õigusaktide alusel.
2. Olukorras, kus isik töötab ühes liikmesriigis, kuid elab koos abikaasa või elukaaslasega teises liikmesriigis, kus tema abikaasal või elukaaslasel on tasustatav töökoht, on nõukogu 21. märtsi 1972. aasta määruse nr 574/72, millega on kehtestatud määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes, rakendamise kord, artikli 10 lõike 1 punkti b alapunkti i järgi kohustatud perehüvitist, näiteks lapsehooldustoetust, maksmata eelkõige elukohajärgne liikmesriik.